

- XXXVIste internationale rondetafelconferentie voor archieven
- Archiefselectie in Vlaanderen: studiedag en publicatie

KRONIEK

XXXVIste INTERNATIONALE RONDetafelconferentie voor ARCHIEVEN (CITRA)

Marseille, 13-16 november 2002

Onder de titel 'Hoe ziet de maatschappij het archief?' vond in het Pharo paleis aan de rand van Marseille (Frankrijk) de Conférence Internationale de la Table Ronde des Archives (= CITRA) plaats. Deze conferentie wordt in de jaren dat er geen algemeen internationaal archiefcongres voorzien is, georganiseerd voor de directeurs van de nationale archiefinstellingen, voor de voorzitters van de beroepsverenigingen en voor de voorzitters van de verschillende secties en comités van de Internationale Archiefraad of hun vertegenwoordigers.

Het thema van de XXXVIste Rondetafelconferentie kadert in een breder geheel – eigenlijk een drieluik – dat gewijd is aan 'het archief en de maatschappij': in Reykjavik (IJsland) werd in 2001 al 'de acquisitie en de selectie van het archief van de hedendaagse maatschappij' behandeld en in Kaapstad (Zuid-Afrika) zal dit jaar gesproken worden over 'het archief in dienst van de rechten van de mens en de democratie'.

De talrijke lezingen in Marseille waren gegroepeerd in vier vergadersessies.

Tijdens de eerste sessie werd gezocht naar de perceptie van archief bij het brede publiek en bij de archiefvormers. **Antoine Prost** (professor emeritus Universiteit Parijs I) stelde een peiling voor naar de opvattingen van de Fransen over archief uitgevoerd in oktober 2001 in opdracht van *Le Monde*. Vaststellingen waren dat er weliswaar een hoge interesse leeft voor archieven, maar dat de kennis

erover zeer beperkt blijft. 30% van de onderzochten deelde mee al archieven geraadpleegd te hebben. Dat was nooit in nationale archiefbewaarplaatsen, uitzonderlijk in departementale depots en voor het merendeel in het stadhuis, op de werkplek of in de bibliotheek. Archieven worden nuttig geacht voor familiekundige of genealogische opzoekingen, als middel om een democratische controle van het overheidshandelen mogelijk te maken en voor het historisch onderzoek. **Marie-Anne Chabin** (consulente archivering, Frankrijk) analyseerde het gebruik van het woord 'archief' in de Franse media en stelde onder meer vast dat met het begin van de 21ste eeuw het woord meerdere ladingen dekt (elektronisch, audiovisueel, klassiek... archief), ook buiten de professionele kringen doordringt (informatica, documentenbeheer, communicatie) en talrijke – actievere – afgeleiden krijgt (archiveren, archivering, archivistiek...). **Lajos Körmendy** (adjunct directeur-generaal Nationaal Archief Hongarije) zocht naar de mentaliteit en de identiteit van de archivaris – vooral dan in Centraal Europese context – en de impact ervan op de relatie archief-maatschappij. Het referaat van **Chiyoko Ogawa** (Documenting Japan International) werd door een vervanger voorgelezen. Het belichtte een internationale enquête afgesloten in juni 2002 naar de toestand in de federale en nationale archieven op het vlak van wetgeving, organisatorische structuur, gebouwen, personeel, archiefbestanden en digitaal archief. **Ahmed Adem** (directeur Nationaal Archief Ethiopië) gaf een overzicht van de perceptie van archief bij de Ethiopische administratieve archiefvormers. Vooral vanaf het begin van de jaren zestig in de 20ste eeuw werd die negatief: het documentenbeheer werd toen vooral toevertrouwd

aan jonge en slecht betaalde bedienden, er waren geen regels of procedures om het beheer te organiseren, er werd geen selectie toegepast... Een Nationaal Archief en Bibliotheek moet nu de zaken keren. **Alexander Chubariyan** (voorzitter Vereniging van Russische Historici en Archivarissen) beschreef de rol van het archief bij het democratisch hervormingsproces in Rusland. Het openen van de geheime archieven staat symbool voor de democratisering en zou moeten leiden tot het schrijven van de ware 20ste-eeuwse geschiedenis van Rusland.

De tweede sessie handelde over de verschillende groepen archiefgebruikers en de vraag naar een historisch geheugen. **Gerard Ermisse** (chef van de inspectie-generaal bij de Franse Archieven) definieerde de gebruikersgroepen in de Franse archieven aan de hand van een afgesloten onderzoek uit 1999-2000 betreffende de departementale en gemeentelijke archieven en een nog lopend onderzoek in verband met de nationale archieven. Bedoeling van beide ondernemingen is de gebruikers demografisch en sociaal-cultureel te omschrijven, hun vraagstellingen en onderzoeksthema's te ontleden en te peilen naar hun bevredigingsgraad en hun verwachtingen, zodat een echte publiekspolitiek geïntroduceerd kan worden. **Ramon Alberch i Fugueras** (stadsarchivaris Barcelona en voorzitter van de sectie Gemeentearchieven van de Internationale Archiefraad) omschreef de gebruikersgroepen in gemeentearchieven en zocht verklaringen voor de attractiviteit van de gemeentearchieven. Hij vond deze laatste in het verbeterd beeld over archief in het algemeen, in de opname van een strategische rol bij het documentenbeheer, in de uitbouw van een afgerond en overzichtelijk geheel van archiefbestanden (door onder meer goede selectie) en in de bewuste zoektocht naar nieuwe categorieën van archiefgebruikers. **Ana Maria Cecchini de Dallo** (directrice Algemeen Archief van de Provincie Santa Fe, Argentinië) wees op de sociaal-politieke betekenis van archief voor de slachtoffers van de militaire dictatuur in haar land. Het archiefpubliek werd verder ontleed en de archiefvraagstellingen geformuleerd voor landen met een orale traditie door **Saliou Mbaye** (directeur-

generaal Nationaal Archief Senegal), voor de regio van de Antillen door **Nolda Romer-Kenepa** (nationaal archivaris Nederlandse Antillen) en voor landen in institutionele opbouw door **Hennadii Boriak** (directeur-generaal a.i. Rijkscomité voor de Archieven in Oekraïne), **Elisabeth Verry** (voorzitster Vereniging van Franse Archivarissen) en **Angelika Menne-Haritz** (directrice van de Stichting voor Archieven van Partijen en Massaorganisaties van de gewezen DDR, Duitsland) schetsten het gewijzigde takenpatroon van de archivaris: naast de klassieke taken is hij of zij nu ook werkzaam in het culturele veld, in het documentenbeheer (als records manager of als consulent) en in het beheer van documentaire bestanden (vooral bij particuliere organisaties). **Margaret Turner** (secretaris van de Nationale Archiefraad, Verenigd Koninkrijk) zag in haar omgeving een groeiend aantal archiefwerkplekken, mede door de projectsteun van de Nationale Loterij, en daartegenover een afnemende belangstelling van de studenten voor het beroep van archivaris. Zij riep op te ijveren voor een betere beeldvorming over het vak en vroeg om betere verloning en duidelijkere carrièremogelijkheden.

De derde en een groot deel van de vierde sessie waren gewijd aan promotie- en communicatiestrategieën voor archiefvormers, archiefgebruikers en het brede publiek. De meeste lezingen binnen dit kader bleven theoretisch, waren te veel op plaatselijke situaties geënt of bevatten geen echt vernieuwende ideeën. Toch enkele losse uitgesproken gedachten:

- er werd nog eens sterk benadrukt dat het nodig is van bij het ontstaan van de documenten op de kantoren tussen te komen en een goede communicatie met de archiefvormers uit te bouwen;
- een dynamische aanpak zou de archiefpromotie moeten ondersteunen: deze aanpak kan omvatten: documenttentoonstellingen, colloquia, seminaries, archiefvriendelijke publicaties in verband met archiefdocumenten, van nieuwsbrieven of van heuse archivalische tijdschriften, aanwezigheid in de media en op internet en de bouw van symbolische en stijlvolle

archiefbewaarplassen;

- kwalitatief goede antwoorden op archiefvragen formuleren is een van de belangrijkste promotiemiddelen.

Enkele referaten uit deze sessies verdienen een afzonderlijke vermelding. **John Carlin** (archivaris, VSA) introduceerde een groot interactief project 'het avontuur van de nationale archieven', dat afgewerkt zal zijn in 2004. **Elizabeth Oxborrow-Cowan** (secretaris van de Vereniging van Archivarissen, Verenigd Koninkrijk) stelde de Brits-Ierse archiefmaand voor die voorzien is voor de eerste helft van 2003 en zowel de beleidsmakers als het brede publiek bewust wil maken van het bestaan van archieven en hun specifieke problematiek. **Maria-Paule Arnaud** (directrice van het Historisch Centrum van het Nationaal Archief, Frankrijk) beschreef de educatieve werking binnen de Archives Nationales en in bredere zin van alle Franse archiefdiensten. Educatieve werking heeft twee doelstellingen: studenten vormen en het publiek in de archieven differentiëren. De aanpak terzake is gedurende de laatste jaren in Frankrijk enorm geëvolueerd: men richt zich tot alle leeftijdsgroepen, van de jongeren tot oudere studenten aan de Vrijetijdsuniversiteiten, en men behandelt verschillende thema's met – naast de klassieke voorstelling van documenten – nieuwere presentatievormen.

Het tweede deel van de vierde sessie zocht naar verbeteringen in de dienstverlening aan de archiefgebruikers. Een vervanger voor **Federico Valacchi** (professor Universiteit Macerata, Italië) las een tekst voor waarin gepoogd werd te omschrijven hoe een goede archivalische internetsite met zoekmogelijkheden opgebouwd kan worden. **Elizabeth Yabel** (professor Universiteit van Michigan, VSA) stelde de vraag of de inventarissen en de archiefdocumenten die op het internet verschijnen, wel een betere toegankelijkheid meebrengen. Er is immers niet langer fysiek contact met het archief in de bewaarplaats vereist, de archivaris kan niet langer bijkomende uitleg aan de onderzoeker verstrekken en het op de pc voorgestelde is uit zijn context gehaald zonder veel nadere verklaringen. De spreekster concludeerde dat alleszins

vormingsprogramma's voor gebruikers nodig zijn rond de klasseringsmethodiek, de soorten zoekinstrumenten... Marie-Louise Perron (Nationaal Archief Canada) sprak over de opzet van een digitaal Canadees Centrum voor Genealogie, dat de dienstverlening aan de genealogen wil verbeteren en bronnenmateriaal op het internet beschikbaar wil stellen.

Als slot van de vierde sessie werd de Wereldtop over de Informatiemaatschappij (Genève, december 2003) voorgesteld en het belang ervan voor de bewaring en toegankelijkheid van de nieuwe archieven.

Naast de lezingen in het conferentiecentrum waren er verschillende huishoudelijke en administratieve vergaderingen, recepties en bezoeken. Ondergetekende nam deel aan een presentatie over een nieuw op te richten archief- en bibliotheekgebouw voor het departement Bouches-du-Rhône en aan een interessant groepsbezoek in het Stadsarchief Marseille.

Samenvattingen van de toespraken, evenals de eindresoluties van de XXXVIste Rondetafelconferentie zijn in het Engels of het Frans terug te vinden via het internetadres http://www.ica.org/citra/citra_2002.html. De handelingen van de vorige Rondetafelconferentie in Reykjavik (2001) zijn uitgegeven in het tijdschrift van de Internationale Archiefraad *Comma* (2002) nr. 1-2.

Johan Vannieuwenhuysse
Voorzitter sectie Archief en Hedendaags
Documentbeheer (VVBAD)
Archivaris
Provinciaal Archief West-Vlaanderen
Koning Leopold III-laan 41
8200 Sint-Andries

johan.vannieuwenhuysse@west-vlaanderen.be

XXXVIste CITRA (Conférence internationale de la Table ronde des Archives). Marseille, 15 november 2002. Resoluties van de vergadering van afgevaardigden

De directeurs van de nationale archiefdiensten en de voorzitters van nationale beroepsverenigingen, leden van de Internationale Archiefraad (ICA-CIA), van 13 tot 15 november 2002 te Marseille bijeen voor de 36ste Conférence internationale de la Table ronde des Archives (CITRA),

1.1. Herinnerend aan het feit dat archief in de informatiemaatschappij centraal staat, begaan met de kwetsbaarheid van elektronisch archief, verlangend de bewaring van dit archief voor de komende generaties te verzekeren, bezorgd om de digitale kloof tussen rijke en arme landen te verkleinen en daarbij herinnerend aan de aanbevelingen die in mei 2002 te Beijing werden aangenomen ter gelegenheid van een consultatie door de Internationale Archiefraad en door de Unesco ter voorbereiding van de Wereldtop over de Informatiemaatschappij die in december 2003 te Genève zal worden gehouden;

Vragen met aandring aan hun regeringen tussen te komen bij hun afgevaardigden op de Wereldtop betreffende de Informatiemaatschappij, om de noodzaak van het op lange termijn verzekeren van de raadpleegbaarheid en van de toegankelijkheid van archieven in de goed te keuren slotverklaring en in het actieplan op te nemen;

1.2. In acht nemend de dwingende vraag van de slachtoffers van voormalige repressieve regimes en ook ten behoeve van de onderzoekers;

Nodigen de regeringen van de landen die naar een democratische samenleving evolueren uit om zich actief in te zetten voor of verder te gaan met de liberalisering van de raadpleegbaarheid van archieven.

1.3. In overweging nemend de inspanningen van Latijns-Amerikaanse landen om tot een rechtvaardige en verzoende samenleving te komen, alsook omwille van de legitieme vraag van repressieslachtoffers met betrekking tot de toegang tot politiearchief;

Bevelen aan de UNESCO en aan de Internationale Archiefraad aan om een programma ter identificatie en ter bewaring van politiearchief in Latijns-Amerika uit te werken,

Nodigen de regeringen van de betrokken landen uit om de registers en de dossiers van de politiediensten en van de hospitalen uit de periodes van de repressie aan de Staatsarchieven over te dragen.

1.4. In acht nemend het werk van het Forum van nationale archivariissen en van docenten in de Archivistiek uit de Commonwealth-landen dat in september 2002 in Zuid-Afrika plaats vond,

Ondersteunen elk initiatief met betrekking tot het waarborgen van bewijskracht bij het elektronisch documentbeheer.

1.1. Gezien het feit dat de oude handgeschreven documenten in Afrika zeer erg bedreigd zijn;

Moedigen de oprichting aan van pan-Afrikaanse organisaties belast met de bescherming van deze documenten en nodigen de Afrikaanse regeringen uit om wetten te laten goedkeuren ten einde deze documenten te redden;

1.2. Bevelen aan de overheid aan om bij de openbare besturen archiefdiensten op een algemeen en overkoepelend niveau in te richten en deze een zodanige strategische plaats in de hiërarchie te geven, zodat zij over voldoende gezag en mogelijkheden beschikken om in het belang van de archiefvormende diensten op een efficiënte wijze te kunnen optreden;

1.3. Nodigen de openbare besturen en de nationale archiefdiensten uit om ervoor te zorgen dat archiefbeheerders en archiefvormers op elk verantwoordelijk niveau, een opleiding in archiefbeheer zouden krijgen, zodat het hedendaags documentbeheer (*"records management"*) bij de overheid wordt bevorderd;

1.4. Gezien het belang om jongeren, toekomstige burgers, gevoelig te maken voor de diverse functies van archief in de samenleving;

Vragen aan de Nationale Archiefdiensten om, in samenwerking met de ministeries die voor het onderwijs bevoegd zijn, in scholen educatieve programma's met betrekking tot archief te organiseren.

3.1. Gezien de noodzaak om een goede beeldvorming over archieven en archiefdiensten bij de publieke opinie te bevorderen,

Nodigen de leden van de Internationale Archiefraad uit om, vanaf 2004, elk jaar een Internationale Archiefdag te organiseren;

2.2. Nodigen de leden van de Internationale Archiefraad uit na te gaan hoe aan afstammelingen van gedeporteerden of van emigranten toegang verschaft kan worden tot de informatie waarmee zij hun herkomst kunnen terugvinden;

2.3. Gezien de massale toename op wereldschaal van bescheiden bijeengebracht door mensenrechtenorganisaties en omwille van het historisch, sociaal en educatief belang van deze documenten voor de internationale gemeenschap;

Bevelen aan de Internationale Archiefraad aan om de bewerking, de bewaring en de raadpleegbaarheid van deze bescheiden aan te moedigen;

4.1. Nodigen het uitvoerend comité van de Internationale Archiefraad, alsook het Comité met betrekking tot de dienstverlening aan de gebruiker, uit om ter gelegenheid van de XXXVIIste bijeenkomst van de CITRA in 2003 een rapport over hun werkzaamheden te presenteren;

4.2. Danken de deelnemers voor hun bijdrage tot stimulerende professionele discussies;

4.3. Wensen de Franse Regering, de territoriale en lokale overheden, de Directrice van de Archives de France en haar medewerkers oprecht te danken voor hun warme gastvrijheid, voor hun efficiënt werk en voor de uitstekende organisatie van de bijeenkomst.

(vertaling: Gustaaf Janssens)

ARCHIEFSELECTIE IN VLAANDEREN: STUDIEDAG EN PUBLICATIE

Dr. Griet Maréchal, afdelingshoofd bij het Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën, ging op 1 december 2002 met pensioen.

Na studies in de middeleeuwse geschiedenis aan de Universiteit Gent koos Griet Maréchal (Brugge, 1942-) voor een archiefloopbaan. Zij trad eerst in dienst bij het Rijksarchief Gent (1966-1980) en was er bedrijvig in de leeszaal en bij de inventarisering. In 1980 stapte zij over naar het Algemeen Rijksarchief te Brussel om er hoofd te worden van een afdeling Inspectie. In deze laatste functie bezocht en inspecteerde zij verschillende openbare besturen – van ministeries tot kerkfabrieken toe – en vatte een systematisch onderzoek aan van hun document- en archiefvorming. Dit onderzoek leverde de basis voor de welbekende publicaties van bewaar- en vernietigingslijsten in verband met de gemeenten en de arrondissementscommissariaten. Griet werd niet alleen een autoriteit op het vlak van de selectie, maar verzamelde een zeer grondige kennis en inzicht omtrent de archieven en hun inventarisering bij alle bestuursniveaus. Daarom vroeg men steeds weer om haar inbreng bij archiefopleidingen in de Vlaamse provincies en voor allerlei archiefraaden of -commissies.

Naast haar professionele bezigheden bleef zij ook historisch geïnteresseerd en verrichtte onder meer verder onderzoek in het verlengde van een licentiaatsthesis en een doctoraat die over het Brugse hospitaalwezen tijdens de middeleeuwen handelden.

Ten slotte speelde Griet een belangrijke rol in de beroepsvereniging van de Vlaamse archivariissen, de sectie Archief en Hedendaags Documentbeheer (VVBAD), van 1983 tot 1993 als lid van het bestuur en van 1990 tot 1993 zelfs als sectievoorzitter.

Na een lange en vruchtbare carrière ging Griet Maréchal op 1 december 2002 met pensioen. De sectie Archief en Hedendaags Documentbeheer (VVBAD) meende dat dit gebeuren niet zomaar onopgemerkt mocht voorbijgaan en wenste de waardering van velen voor haar professionele en wetenschappelijke prestaties tot uitdrukking te brengen.